

Amir

**ዩኔደስ ኦገስገሎቶች ክስጣጥ
በአዲስ አበባ**

**ፎረም ፎር ሶሻል ስተዲስ
Forum for Social Studies**

**British Embassy
Addis Ababa**

(2002) Public Transport: Its planning, Management and Operation. London.

Ilem Mahieme (2008) The Growth and Management of Addis Ababa. NTNU.

ርተር ጋዜጣ፡- ቅፅ 16 ቁጥር 26/1132 ኢሁድ የካቲት 27 ቀን 2003 አዲስ አበባ

የጽያጽ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ የትራንስፖርትና መገናኛ ሚኒስቴር (2002) የአዲስ አበባ ከተማ ትራንስፖርት ፖሊሲ (ለባለ ድርሻ አካላት ጠይይት የቀረበ ረቀቅ)፡፡ አዲስ አበባ፡፡

አዲስ አበባ ከተማ መንገዶች ባለሥልጣን (2004) ፍጥ አዲስ-የአዲስ አበባ ከተማ መንገዶች ባለሥልጣን በዩናይትድ ኪንግደም መስከረም 2004 ቁጥር 6

አዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር የኮሙኒኬሽን ጉዳዮች ቢሮ (2005) የአዲስ አበባ ከተማ የህዝብ የመንገድ ትራንስፖርት አሰጣጥ ያለበት ሁኔታና የቀጣይ የትኩረት አቅጣቻን የሚያሳይ የዳሰሳ ጥናት፡፡ አዲስ አበባ

ክፍል ፭

የህዝብ መናፈሻና አርንጓዴ አካባቢ ልማት በአዲስ አበባ

ቁምነቸው የሺ ጥገ

1. የከተማ አርንጓዴ ምንነትና ጠቀሜታ

1.1 የከተማ አርንጓዴ ቦታዎች

አርንጓዴ ቦታ በአስፋልት፣ በኮንክሪት፣ ወይም በድንጋይ ያልተሸፈነ፣ ውሀ ወደ መሬት ውስጥ ማስገባት የሚችል፣ በጎላም ይህን ውሃ ወደ አየር ሊሰቅ የሚችል በአፈር ወይም በዕድገት የተሸፈነ ቦታ ነው።

አርንጓዴ መሠረተ ልማት ማንኛቸውም በተፈጥሮም ሆነ በሰው ስራሽ መንገድ የተገኙ በከተማ ውስጥ እና በከተማ ዙርያ ያሉ የተያያዙ አርንጓዴ ቦታዎችን የሚያካትቱ ሥነ ምግባራዊ መቀቀር ናቸው። የአርንጓዴ ቦታዎች ጥምረት የአርንጓዴ መሠረተ ልማትን ይፈጥራሉ (Benedict & McMahon, 2000) አርንጓዴ መሠረተ ልማት ለአካባቢያዊ፣ ማህበራዊ እና ኢኮኖሚያዊ ቀጣይነት ዋና የሥነ ምግባራዊ ማዕቀፍ ነው። በመሆኑም የከተማ አርንጓዴ መሠረተ ልማት ለከተሞች ዘላቂ ልማት አስተዋጽኦ አለው። እንደ አርንጓዴ ቦታዎች ከሚያካትቱት ውስጥ የህዝብ መናፈሻ ቦታዎች፣ የመንገድ ዳር ዛፎች፣ ወንዞችና ሌሎች ውሃ ነክ ሥርዓተ ምህዳሮች፣ የዘላቂ ማረፊያ ቦታዎች፣ የከተማ ውስጥ አርሻ፣ ረግረጋማ ቦታዎች፣ ደኖችና ሌሎች በዕጽዋት የተሸፈኑ ቦታዎችን ይገኙባቸዋል።

1.2 የከተማ አርንጓዴ ቦታዎች ጥቅሞች

የከተማ አርንጓዴ ቦታዎች ለህዝቦች የተለያዩ አካባቢያዊ፣ ማህበራዊና ኢኮኖሚያዊ ጠቀሜታዎች ይሰጣሉ። እነዚህ ጠቀሜታዎች በአርንጓዴ ቦታዎች ብዛት፣ ጥራትና ተደራሽነት ይወሰናሉ።

የአርንጓዴ ቦታዎች ብዛት ከከተማ ስፋት እና ከህዝብ ቁጥር ጋር አንጻር የሚታይ ሲሆን የአርንጓዴ ቦታዎች ጥራት በውስጣቸው ከየቱአቸው የብዝሃ ህይወት ስብጥር እና ውበት አንጻር የሚለካካው። የአርንጓዴ ቦታዎች ተደራሽነት ማለት የመኖሪያና የሥራ ቦታዎች ከአርንጓዴ ቦታዎች አንጻር ያላቸው ርቀት የሚለካከቡ ነው። በበቂ ሁኔታ የተሰራጩ የከተማ አርንጓዴ ቦታዎች የንዋሪዎችን የአኗኗር ደረጃን ከሚወስኑ ነገሮች ውስጥ ይካተታሉ።

ነተለይ የአየር ንብረት ለውጥ ባለቤት ሁኔታ ከአርንጓዴ ቦታዎች የሚገኙት ጥቅሞች እየጨመሩ የሚሄዱ ናቸው።አርንጓዴ መሠረተ ልማት በአግባቡ ከታቀደ እና ከሰማ ለኢኮኖሚ እድገትና ለተፈጥሮ ጥበቃ ማዕቀፍ በመሆን የከተማ ልማትን አቅጣጫ ሊያሳይ የሚችል ነው።

1.2.1 የከተማ አርንጓዴ ቦታዎች ስካባዊ ጠቀሜታዎች

1. የብዝሃ ህይወት ጥበቃ፡ አርንጓዴ ቦታዎች በራሳቸው የመኖርያ እካባ ስለሆኑ ለተለያዩ ዕጽዋቶች፣ እንስሳቶችና ደቂቅ ዘአካላት መኖርያነት በማገልገል ብዝሃ ህይወት ጠበቃ የራሳቸው አስተዋጽዖ አላቸው (Kong et al. 2010).
2. የካርቦን ልቀትን ለመቀነስ፡ አርንጓዴ ቦታዎች ውስጥ ያሉ ዕጽዋቶች ከአየር ላይ ካርቦን ዳይኦክሳይድን በመውሰድ ምግብ ስለሚያዘጋጁ በአየር ውስጥ ያለውን ካርቦን በመቀነስ ረገድ አስተዋጽዖ አላቸው።
3. የአካባቢን አየር ንብረት ለማስተካከል፡ በከተሞች ውስጥ ያሉ ዕጽዋቶች እና ኮንክሪት መቀትን በቀን ጊዜ በመውሰድ የአየር መቀትን ሲያስከትሉ፤ በምሽትም በቀን የወሰዱትን መቀት በመልቀቅ የከተማን መሬት በምሽት ጊዜ እንዲጠቀም ያደርጋል (Kuttler, 2008)። የአርንጓዴ ቦታዎች በእጽዋት የተሸፈኑ በመሆናቸው የአካባቢን የአየር መቀት በመቀነስ እና የአርጥበት መጠን እንዲስተካከል ያደርጋል። ለምሳሌ በቱርክ አንካራ ከተማ በተደረገ ጥናት አርንጓዴ ቦታዎች በአካባቢያቸው ካሉ የመኖርያ ቦታዎች ይልቅ አስከ 5.2°C የቀነሰ የሙቀት መጠን ይኖራቸዋል (Banis et al., 2009)።

4. የአየርና የድምፅ ብክለትን ለመቀነስ፡ አርንጓዴ ቦታዎች በአየር ውስጥ የሚገኙ አሳሪ እና ብናን ነገሮችን በመውሰድ የአየር ብክለትን ስለሚቀንሱ የከተሞች ሳንባ በመባል ይታወቃሉ።በተጨማሪም አርንጓዴቦታዎች የድምፅ ብክለትን ከመቀነስ አንጻር ከፍተኛ አስተዋጽዖ አላቸው።
5. ጎርፍን ለመከላከል፡ በከተማ ውስጥ የሚገኙ ረግረጋማ ቦታዎችና ሌሎች አርንጓዴ ቦታዎች ከከፍተኛ ቦታ የሚመጣን ጎርፍንና በውስጡ የሚገኙ አፈርንወደ ውስጥ በማስረግ በዝቅተኛ የከተማ ቦታዎች ሊደርስ የሚችልን የጎርፍ አደጋን እና የውንዝን በአፈር መባከልን ለመከላከል ይረዳሉ (Boyer & Polasky, 2004)።
6. የውሃ ተፋሰስን በመጠበቅ ገጽህ የመጠጥ ውሃ አቅርቦት እንዲኖር ለማድረግ፡ አርንጓዴ ቦታዎች የውንዞችን ተፋሰስ በመጠበቅ የከርሰ

ምድርና ገጸ ምድር ውሃን በማበልጸግ ቀጣይነት ያለው ገጽህ የመጠ ውሃ አቅርቦት እንዲኖር ለማድረግ ይረዳሉ።

4. የፍላጎት ቆሻሻን ለማጣራት፡ በረግረጋማ ቦታዎች የሚኖሩት ዕጽዋት እንስሳትቦፍላጎት ቆሻሻ ውስጥ ያሉ ንጥረነገሮችንበመውሰድ ቆሻሻ ውሃ ለማጣራት ለመልሰ መጠቀም አገልግሎት እንዲውል ይረዳሉ።

1.2.2 የአርንጓዴ ቦታዎች ማህበራዊና ስካባዊ ጠቀሜታዎች

1. የአርንጓዴ ቦታዎች በመኖርያ እካባ በመኖር ለህብረተሰብ መልካ ግንኙነት፤ የሥነልቦና መቀራረብና ማህበራዊ መስተጋብ እንዲኖራቸው ይጠቅማል (Kuo, 2003; Maas et al., 2009)።
2. የአርንጓዴ ቦታዎች መኖር ለወንጀል መቀነስ አስተዋጽዖ ያደርጋል።የለሙ አርንጓዴ ቦታዎች በአንድ እካባ መኖ የህብረተሰብን መደራጀት የሚያሳይ ከመሆኑም በላይ ብዙ ጊዜ ሰዎ በአካባቢያቸው እንዲያሳልፉ ስለሚያደርጉ ወንጀላኞች በዚያ አካ እንዲያተኩሩ ሊያደርጉ ይችላሉ (Kuo & Sullivan 2001; K 2003)።
3. አርንጓዴ ቦታዎች ተማሪዎችንና ሌሎች የህብረተሰብ ክፍሎችን ለማስተማር ይጠቅማሉ።አርንጓዴ ቦታዎች በውስጣቸው የተለያዩ የዕጽዋት አይነቶችን የያዙ በመሆኑ ስለ ሥነ እካባ ስለ ለመሆን ህይወት ጠቀሜታ ለማስተማሪያ ሊውሉ ይችላሉ።

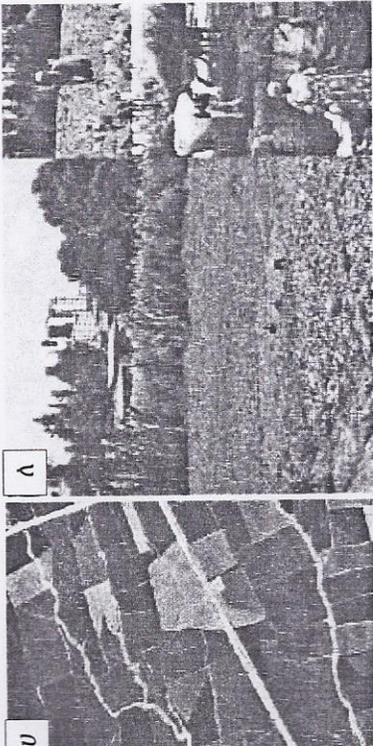
1.2.3 የአርንጓዴ ቦታዎች ከህዝብ ጤና ጥበቃ አንጻርዎሳቸው ጠቀሜታ

የተለያዩ ጥናቶች የሰዎች ደህንነትና ጤናማነት ከአርንጓዴ ቦታዎች በብዛት በጥራት መኖር ጋር የተያያዙ መሆናቸውን አሳይተዋል (Mitchell Popham፣ 2008)። አርንጓዴ ቦታዎችን ማየት፤ መንብሻትና፤ መንክብ ለግለሰቦች የስነልቦና እና የፈዚካል ጤና አስተዋጽዖ ያደርጋል (Ellaway et ፣ 2005)። ለአርንጓዴ ቦታዎች ቅርጽ ያላቸው ሰዎች ከራቁት አንጻር ጤና የመሆን እድላቸው ከፍተኛ ነው (Kaplan, 2001)። አርንጓዴ ቦታዎ በህክምና ተቋማት ውስጥና አካባቢ መኖር በስተቀር በፍጠነት ከህመማቸ (ከቀዶ ህክምና) እንዲያገግሙ አስተዋጽዖ ያደርጋል (Ulrich, 1984 በተጨማሪም አርንጓዴ ቦታዎች ከሙቀት ጋር ተያይዞ ለሚመጡ ህመጥ መጋልጥን ይቀንሳሉ።

በአውሮፓ የተካሄደ ጥናት እንደሚያሳየው በአርንጓዴ ቦታዎች እካባ የሚኖሩ ሰዎች በሦስት እጅ የተሻለ በአካል ብቃት እና አርጎ ከመቶ ከአሰሪሊጊ ክብያ እና ውፍረት ነፃ መሆናቸው ተረጋግጧል። የተለያዩ ጥናቶች አርንጓዴ ቦታዎ

ያልተያዘ ግን ሰፊ ትኩረት ሊያገኝ የሚገባው ዘርፍ ነው።፡፡1992 ዓ.ም. የአዲስ አበባ የማስተር ፕላን ክለስ ሰነድ እንደሚያሳየው በአዲስ አበባ 51000 ቤተሰቦች ኑሮአቸውን በግብርና ስራ የመሰረቱ ናቸው። የከተማ አርንጃይ መሠረተ ልማትን ለማስፋፋት፣ ለሥራ ዕድል ፈጠራ፣ ቀነሳ እና ለከተማ ህዝብ የምግብ አህል እና ትኩስ የሆኑ አትክልትና አቅርቦት ከፍተኛ አስተዋጽኦ ያደርጋል። በወንዝ ዳር ላይ የሚተከሱ ትና ፍራፍሬ እንዲሁም ሌሎች ዕጽዋቶች የዝናም ውሃን በመውሰድ እና ራት በማስረግ የጎርፍ አደጋን ሊከላከሉ የሚችሉ ናቸው።

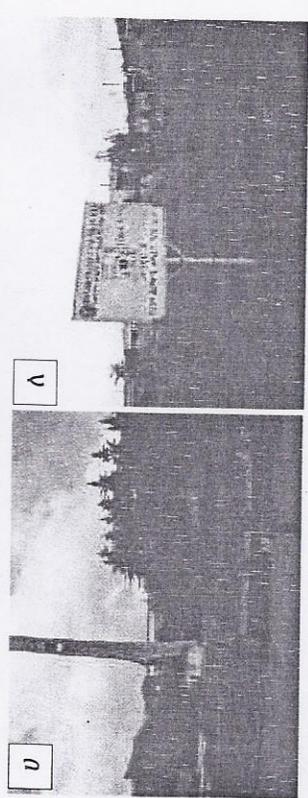
፡- የከተማ ግብርና ቦታዎች ሀ) የምግብ ሰብል አርሻ ቦታ ለ) የአትክልት አርሻ ቦታ

የህዝብ መናፈሻ ፓርኮች (Public Recreational Parks)

መናፈሻ ፓርኮች በከተማ ውስጥ፣ መናፈሻና ዘላቂ ማረፊያ ልማትና ድር ኤጂንሰ. እና በሌሎች መስተዳድሩ መ/ቤቶች ስር የሚተዳደሩ መዝናኛ እና ለሰርግ አገልግሎት የሚውሉ አርንጃይቦታዎች ናቸው። ሲሆኑ በተገኘ መረጃ መሠረት በከተማ ውስጥ በኤጂንሰው ስር 19 ፓርክ፣ ኢትዮ ኮርያ ውዳጅነት (አፍንጮ በር) ፓርክ፣ አምባላደር፣ ካፓርክ፣ ፈረንሳይ ፓርክ፣ ተክለሀይማኖት ፓርክ እና አንበሳ ግቢ በከተማ ፓርክ እና የዛ ፓርክ ናቸው። ማዕከላዊ ፓርክ እና አንበሳ ግቢ በከተማ ጽ/ቤት የሚተዳደሩ ሲሆኑ ሸገር ፓርክ በውልና ማስረጃ ጽ/ቤት ይደር ነው። ከቅርብ ጊዜ ወዲህ በመኖርያ እና በንግድ ቤቶች አካባቢ ለመኖራቸው በህዝብ መናፈሻ ለህዝብ መናፈሻ እና ማህበራዊ አገልግሎት የሚያገለግሉ ሆኖ ለማታቸውም ወጥ በሆነ መንገድ መሆን ይገባቸዋል።

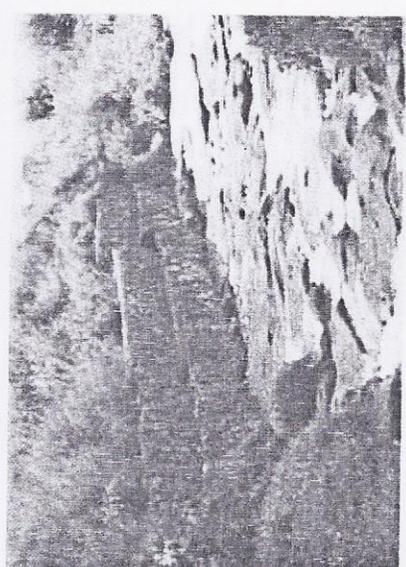
ስዕል 2 :- የህዝብ መናፈሻ ፓርኮች ሀ) ኢትዮ ኮርያ የውዳጅነት ፓርክ ለ) የመኖርያ አካባቢ ፓርክ (ከገጠፊ ቀራንዮ ወረዳ 7)

2.1.3 በወንዝ ዳር የሚገኝ ዕጽዋቶች (Riverine vegetation)

በወንዝ ዳር የሚገኙ ዕጽዋቶች በከተማ በሚገኙ ወንዞች ዳር የሚገኙ እንጨታማ እና እንጨታማ ያልሆኑ ዕጽዋቶችን የሚያካትት ነው። ሆኖም አብዛኛው የከተማ ወንዞች ዳር በመኖርያ ቤቶች የተሸፈኑ በመኖራቸው ለደረቅና ፍሳሽ ቆሻሻ ማስወገጃ እየዋሉ በመሆኑ ዕጽዋቶች በበቂ ሁኔታ በቀለው አይታዩም። በመሆኑም እነዚህ ወንዞች ተገቢውን የሥርአት ምህዳር አገልግሎት አያሰጡ አይደሉም።

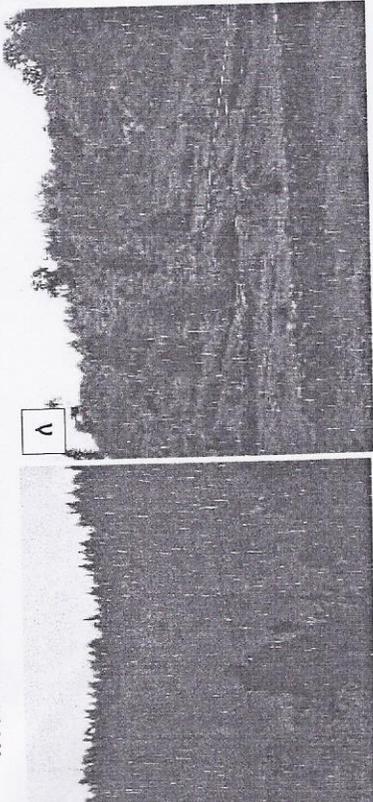
ስዕል 3:- የጀሊሳ ወንዝ ጉርድ ሽላ አካባቢ (የመልሶ ማልማት ከተካሄደበት በኋላ)

4 የተተከሰ ደኖች (Plantation Forest)

አበባ በተራሮች የተከበበች የተማ ናት። አብዛኛዎቹ እነዚህ ተራሮች በባህር ዳርታ የተተከሰው ሲሆኑ አልፎ የራረንጅ ጽድ ተተክለው ይገኛሉ። በእንጦጦ ላይ የሚገኘውን የባህር ዛፍ ተክል በማስወገድ በአገር በቀል ዛፎች ተክት በተካሄደው እንቅስቃሴ በአሁኑ ጊዜ በዚህ ተራራ ላይ የኮሶ እና የሽሽ ጽድ ዛፎች በውስን ደረጃ በቀለው ይታያሉ።

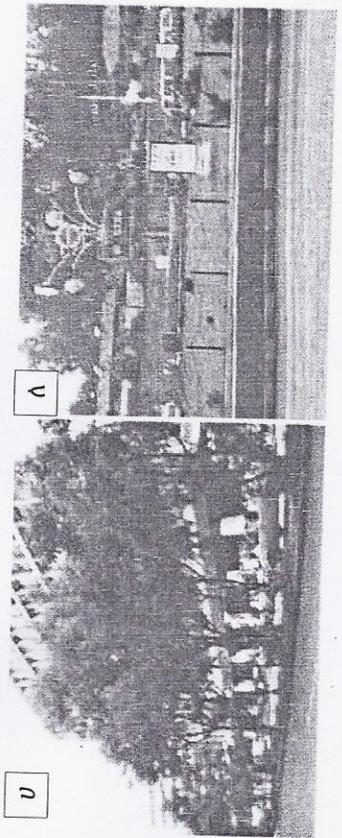
4:- የተተከሰ ደኖች ሀ) የባህርዛፍ ደን በእንጦጦ ተራራ ለ) የአገር በቀል ዛፎች ልማት በእንጦጦ ተራራ

5 የመንገድ ላይ ዛፎች (Street Plantation)

መንገድ ላይ ዛፎች በከተማዎ ዋና ዋና መንገዶች ጻር፤ በመንገድ አካፋይ፤ በመንገድ ኮረዳር እና በመንገድ አደባባይ ላይ የሚገኙ ዛፎችንና ሌሎች ዋቅቶችን የሚከትት ነው። አብዛኛዎቹ በመንገድ አካፋይ እና በእግረኛ ማንገድ የተተከሰ ዛፎች መጤ ሲሆኑ ከእነዚህ ውስጥም ዘንባባ፣ ሸውሸዋ፣ ሲሊ፣ ጃካራንዳ፣ እና ስፓቶድያ ይገኙበታል። በመንገድ አደባባይ ላይ የተተከሰ ደግሞ ሳር፣ አበባ እና ቁመታቸው አነስተኛ የሆኑ የቆጣሪዎችናቸው።

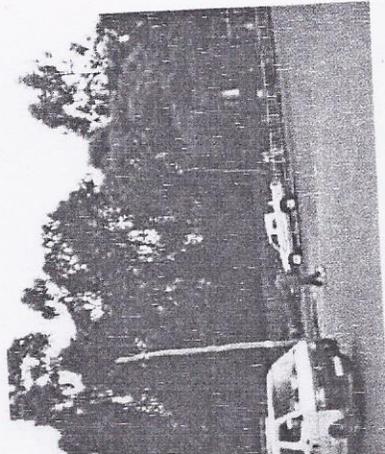
ስዕል 5:- የመንገድ ላይ ዛፎች ሀ) በመንገድ አካፋይ ላይ የተተከሰ ዛፎች ለ) የመንገድ አደባባይ ዕጽዋቶች (ጦር ሀይሎች)

2.1.6 የአገር በቀልና መጠ ዛፎች ቅጥር ደን (Mixed Forest)

ይሄ የደን ዓይነት በከተማዎ በሚገኙ እና ቀደም ያለ ይዞታ ባላቸው የመንግስታዊ እና የዲፕሎማቲክ ተቋማት፣ በሃይማኖት ተቋማት፣ በመንግስታዊና በሌሎች ተቋማት ውስጥ የሚገኙ ደኖችን ማያካትት ነው። እነዚህ ደኖች በአብዛኛው አገር በቀል እና መጠ ዛፎች (በተለይ ባህርዛፍ) ተቀላቅለው የሚገኙበት ሲሆን አብዛኛው ሀይማኖት ልቀት እና ለአየር ብክለት መቆጣጠርያ አገልግሎት የሚውሉ ናቸው። በሃይማኖት ተቋማት ይዞታ ውስጥ የአገር በቀል ዛፎች በብዛት የሚገኙ ሲሆን አገልግሎታቸውም ለብዛሃ ሀይማኖት ጥበቃ፣ ለአገርን ልቀት እና ለአየር ብክለት መቆጣጠርያ እና ለመገራላዊ አገልግሎት ነው። እነዚህ ደኖች ረጅም እድሜ ያስቆጠሩ ከመሆናቸውም የአዲስ የከተማዎ ሳንባ በመባል ይታወቃሉ።

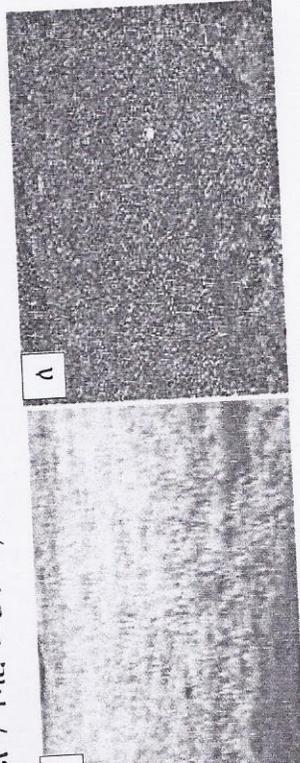
5.- በሃይማኖት ተቋማት ውስጥ የሚገኙ ዛፎች (አራዳ ጊዮርጊስ ቤተክርስቲያን)

7 የሳር መሬት (Grassland)

መሬት የሚባሉት በገናም ወቅት ለከብቶች ግጦሽ አገልግሎት የሚውሉ ተቋማትን የሚያሳቅሉ ሲሆን በደረቅ ወቅት ሳር ስለማያበቅሉ ባዶ መሬት ሆነው ያሉ። በአዲስ አበባ ከተማ መኖርያ ሰፈሮች አካባቢ የሚገኙ አብዛኛዎቹ ናፊሽ ቦታዎች በሳር የተሸፈኑ ናቸው።

ለ 7 የሳር መሬት ሀ) በዝናም ወቅት ለ) በደረቅ ወቅት

2 የአዲስ አበባ ከተማ አርንጓዴ ቦታዎች ሰፋት

የአዲስ አበባን የአርንጓዴ ቦታዎች ዓይነት፣ ስርጭት እና ስፋት ለማወቅ የአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ የኢትዮጵያ የአርኪቲክቸር ህንጻ ግንባታና ከተማ

ልማት ኢንቨስቲቴዎች በተደረገው ጥናት መሠረት በ1998 ዓ.ም. እና በ2003 ዓ.ም. ከዚህ እንደሚከተለው ነው።

ሠንጠረዥ 2:- የአዲስ አበባ አርንጓዴ ቦታዎች ስፋትና የመቶኛ ድርሻ

አርንጓዴ ቦታ	1998 ስፋት		2003 ስፋት	
	በሄክታር	የመቶኛ ድርሻ	በሄክታር	የመቶኛ ድርሻ
1 የሰብል እርሻ	19209.4	70.6%	14578.3	64.5%
2 የአትክልት እርሻ	583.12	2.1%	341.1	1.5%
3 የህዝብ መኖሪያ ፓርኮች	50.2	0.18%	69.3	0.3%
4 በወንዝ ዳር የሚገኙ ዕዕዋቶች	1596.2	5.9%	1803.8	8%
5 በከተማ ክፍተኛ ቦታዎች (ተራሮች) ላይ የሚገኙ ደኖች	3903.7	14.4%	3373.6	14.9%
6 በሃይማኖት፣ መንግስታዊ እና ዓለም ዓቀፍ ተቋማት ውስጥ የሚገኙ ደኖች	1353.1	5%	1598.8	7.1%
7 የሳር መሬት	507.6	1.9%	830.7	3.7%
ጠቅላላ የአስ አርንጓዴ ቦታ ስፋት	27,203.3		22,595.6	

በሠንጠረዥ 2 እንደሚታየው የሰብል እና የአትክልት እርሻ ቦታዎች ከ1998 ዓ.ም. ይልቅ በ2003 ዓ.ም. በ24.1 ከመቶ እና በ41.5 ከመቶ ሲቀንሱ በከተማ ክፍተኛ ቦታዎች ላይ የሚገኙ ደኖች በ13.6 ከመቶ ቀንሰዋል። የሰብል እና የአትክልት እርሻ ቦታዎች በስፋት የቀነሱት በሰሜን ምስራቅ እና በምዕራብ አዲስ አበባ አካባቢዎች ነው። እነዚህ ቦታዎች በአሁኑ ጊዜ ለተቋማትና ለመኖርያ ቤት ግንባታ እየዋሉ ናቸው።

የህዝብ መኖሪያ ፓርኮች፣ በወንዝ ዳር የሚገኙ ዕዕዋቶች፣ በተቋማት ውስጥ የሚገኙ ደኖች እና የሳር መሬቶች ከ1998 ዓ.ም. ከነበረው ይዘታቸው አንጻር በ2003 ዓ.ም. በቅደም ተከተል በ27.1 ከመቶ፣ በ11.5 ከመቶ፣ በ15.4 ከመቶ እና በ38.9 ከመቶ ጨምረዋል። በጥቅሉ የአዲስ አበባ አርንጓዴ ቦታዎች በ1998 ዓ.ም. በስፋት 27,203.3 ሄክታር የሚሸፍኑ የነበሩ ሲሆን በ2003 ዓ.ም. ሸፍኑ ወደ 22,595.6 ሄክታር ቀንሷል። ይህም በአምስት ዓመት ጊዜ ውስጥ የከተማ አርንጓዴ ቦታዎች ስፋት በ16.9 ከመቶ መቀነሱን ያሳያል። ይሁን እንጂ በቀሚ ዕጽዋት የተሸፈኑ አርንጓዴ ቦታዎች ሸፍኑ በ1998 ዓ.ም. ከነበረው 6903.2 ሄክታር በ2003 ዓ.ም. ወደ 6845.5 ሄክታር ብቻ የወረደ ሲሆን ይህም

44 ከመቶ ቅናሽ ነው። በርግጥ የአየር ንብረት ለውጥን ከመቆጣጠር እና ችግሮች የሥርዓተ ምህዳር አገልግሎቶችን ከማስፋት አንጻር ከሚጠበቀው ግንጓዴ ቦታዎች መስፋፋትና የተደራሽነት መጨመር አንጻር የታየው ግንጓዴ ቦታዎች ስፋት መቀነስ አሳቢ በመሆኑ የከተማው አስተዳደር ረት መጨመር እንደሚያስፈልገው የሚያሳይ ነው።

የአዲስ አበባ የነፍስ ወከፍ የአርንጓዴ ቦታድርሻ

ሆኖች ለነዋሪዎቻቸው የሚያቀርቡትን የአርንጓዴ ቦታ ስፋት ከነዋሪዎች ር አንጻር ማስቀመጥ የተለመደ አሰራር ሲሆን ይህም የነፍስ ወከፍ ግንጓዴ ቦታ ድርሻ ተብሎ ይታወቃል። የነፍስ ወከፍ የአርንጓዴ ቦታ ድርሻ የሚገኘው በከተማ ውስጥ የሚገኙ ለህዝብ ተደራሽነት ያላቸውን ግንጓዴ ቦታዎችን ስፋት ከከተማው ህዝብ ቁጥር በማካፈል የሚገኝ ነው። ህም መሠረት በአዲስ አበባ ህዝብ በመደበኛነት የሚገኝባቸው አርንጓዴ ዎች የህዝብ መናፈሻ ፓርኮችና የመንገድ ዳር ዛፎችና ኮሪደሮችን ግንጓዴ ቦታ ድርሻ የአርንጓዴ ቦታ ድርሻ 0.29ካ.ሜ ነው። ይህም የጤና ጥበቃ ድርጅት ካስቀመጠው ዝቅተኛ የነፍስ ወከፍ የአርንጓዴ ድርሻ 9 ካ.ሜ በስወ በእጅጉ ያነሰ ነው። ይሁን እንጂ አሁን በከተማ ትን አርንጓዴ ቦታዎች ለህዝብ ተደራሽነት ብናደርጋቸው የነፍስ ወከፍ ግንጓዴ ቦታን ወደ 20.4 ካ.ሜ ከፍ ልናደርግ እንችላለን።

በአዲስ አበባ ከተማ አርንጓዴ ቦታዎችን ለማልማትና ለመጠበቅ የሚያስችሉ የህግ ማዕቀፍ

አዲስ አበባ ከተማ አርንጓዴ ቦታዎችን ለማልማትና ለማስጠበቅ የሚያስችሉ አካባቢ ጉዳዮች ላይ የተኮሩ የተለያዩ ፖሊሲዎች፣ አዋጆች፣ ደንቦችና መሪያዎች አሉ።

1 የአፌዴሪ ህገ መንግስት

ኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ህገመንግስት አንቀጽ 43 እና 1 ዜጎች በንጹህና ጤናማ አካባቢ የመኖር መሰረታዊ መብቶች እንዲሏቸው ደረገጋል። በተጨማሪም አንቀጽ 92 መንግስት ሁሉም ኢትዮጵያዊ ንጹህና ጤናማ አካባቢ እንዲኖረውና አካባቢን የመንከባከብ ግዴታና የአካባቢን ዲዲታ እንዳለበት፣ ዜጎችም አካባቢያቸውን የመንከባከብ ግዴታና የአካባቢን ህንገት በተመለከተ በሚወጡ ፖሊሲና ፕሮግራሞች ተሳትፎ እንዲያደርጉ ግንገት በተመለከተ በሚወጡ የኢኮኖሚ ልማት እንቅስቃሴዎች የአካባቢ ደህንነትን ግንገት መሆን እንዳለባቸው ይደነግጋል።

3.2 የኢትዮጵያ የአካባቢ ፖሊሲ

በ1989 በሚኒስትሮች ምክር ቤት የጸደቀ ሲሆን በአፈር ጥበቃና ዘለቀታዊ አርሻ፣ በደን ልማትና ጥበቃ፣ በዝሀ ህይወት ጥበቃ፣ በወ.ሀ ሀብት ልማትና ጥበቃ፣ በኢነርጂና ማዕድን ሀብት ልማት፣ በሀዘቦች አሰፋፈር፣ ከተማ ልማትና አካባቢያዊ ጤና ቁጥጥር፣ የአካባቢና የአየርብስልት ማስወገድና ቁጥጥር፣ የአየር ንብረት ለውጥ፣ ባህላዊና ተፈጥሯዊ የተለያዩ አካባቢያዊ ጉዳዮች ላይ የፖሊሲ አቅጣጫዎችን ያስቀመጠ ሲሆን ከአካባቢ ህይወት ይገኙበታል። በተጨማሪም ፖሊሲ ወይን-ሀዘብ የህብረተሰብና ባለድርሻ አካላት ተሳትፎ፣ መሬትና መሬት ክክ የተፈጥሮ ሀብቶች፣ የመሬት አጠቃቀም፣ ስርዓተ-ዎታ፣ የአካባቢ ኢኮኖሚክስ፣ መረጃ ስርዓትና ምርምር ከአካባቢ ጉዳዮች ጋር አስተሳሰር ፖሊሲያዊ አቅጣጫዎችን አስቀምጧል።

3.3 የአፌዴሪ የከተማ ልማት ፖሊሲ

በ1998 ዓ.ም የወጣው የከተማ ልማት ፖሊሲ በከተሞች የአካባቢ ጥበቃና የውበት ጉዳዮችን በዝርዝር አስቀምጧል። በፖሊሲው የመዘኛ ቦታዎች እጥረትና ለአረንጓዴ ልማት የተከለሰ ቦታ አሰመናር የታማት ፖሊሲ ቀይሶ ተግባራዊ እንዲሆን አድርጓል። በተያያዥም ፖሊሲው የከተማ አስተዳደሮች አረንጓዴ ቦታዎችን በከተማ ፕላን ደረጃ መከሰል፣ በየተቆማቱ፣ በመኖሪያቤቶች፣ በየመንገድና በከተማው መናፈሻዎችና ተፋሰሶች ዕጽዋት የመትከልና የመንከባከብ ሥራ እንዲካሄድ ያስቀምጧል ።

3.4 የአፌዴሪ የከተማ መሬት ልማት እና ማኔጅመንት ፖሊሲ፣

በ2003 ዓ.ም. የወጣው የአፌዴሪ የከተማ መሬት ልማት እና ማኔጅመንት ፖሊሲ ከተሞች በመሬት አጠቃቀም ሃላፊነት ማዕቀፍ ውስጥ አረንጓዴ፣ የተዋባ፣ የተክል እና እጽዋት ከተማን (Garden City) መርህን በተከተለ መልኩ ተግባራዊ ማድረግ እንደ ፖሊሲ አቅጣጫ ያስቀመጠ ሲሆን ይህንንም ለመተግበር የከተሞችን የአረንጓዴ ሽፋን ልማት እና ውበት ጥበቃን የሚያረጋግጥ ጠንካራ የአሰራር እና አደረጃጀት ስርዓት መዘርጋት፣ በከተሞች የአረንጓዴ ቦታዎች ልማት እና የማስቀጠ ተግባር ላይ ባለሀብቱ ፣ የጥቃትን እና አካላት ኢንፎርሜሽን እና ሌሎች ባለድርሻ አካላት የሚሳተፉበትን አግባብ በማመቻቸት ሥርዓት መዘርጋትና ተግባራዊ የማድረግ መሰረታዊ የአፈ.ፃጸም ስልቶች በስራ ላይ እንዲውሉ ይደነግጋል።

3.5 የቆሻሻ አያያዥና አውገዴ የአረንጓዴ ልማትና ውበት ስትራቴጂ

በከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን ሚኒስቴር የተዘጋጀው የቆሻሻ አያያዥና አውገዴ፣ የአረንጓዴ ልማትና ውበት ስትራቴጂ የአረንጓዴነት መሰረተ

ት ሀብታሙን ሰጥቶና የሥራ አድል ሊፈጥርና ከተሞችን ወብት ገቢ በሚችል መልኩ መልማት እንደሚገባቸው አስቀምጧል።

የአርንገዳ ቦታዎች ጥላን በአዲስ አበባ ከተማ ማስተር ጥላን

የመተግበሪያው ጊዜ ያለፈው የአዲስ አበባ ከተማማስተር ጥላን ግዛን የአርንገዳ ቦታ ሽፋን ወደ 22,000 ሄክታር (ከአጠቃላይ የከተማዋ 41 ከመቶ የሚሆን) ለማድረስ የሚያስችሉ ወደ 17 የሚደርሱ ቦታዎች ልማት እቅድ ተነድፎው ነበር እነዚህም ውስጥ የሚከተሉት ቦታዎች፡

1. የጉለሌ ዕጽዋት ማዕከል መመስረት
2. በአዲስ አበባ ከፍተኛ ቦታዎች የደን ልማት ማካሄድ
3. የቦርሳዊ ተኩላን ከአንጦጦ ተራራ አስወግዶ በአገር በቀል ዛፍ መተካት
4. የአንሰላት ማቆያ በማዕከላዊ ፓርክ መመስረት
5. የነባር ፓርኮችን ደረጃ ማሻሻልና የዘላቂ ማረፊያ ቦታዎችን ከመናፈሻ አገልግሎት ጋር ማጣመር
6. በቀጠለት እና ዋና ዋና መንገዶች ዳርቻ ዛፎችን መተካል
7. ከገቢ አየር ማረፊያ በስተደቡብ ምስራቅ ለተለያዩ አገልግሎት የሚውል የደን ልማት ማልማት
8. የወንዝ ዳር ቦታዎች በዕጽዋት እንዲሸፈኑ ማድረግ
9. ገርጂ አካባቢ አዲስ የከተማ ፓርክ ማልማት
10. የቡልቡላ ወንዝን ተከትሎ ከአስጠፋኛው ቤተክርስቲያን እስከ ኢትዮ-ኩባ ወዳጅነት ሀውልት መናፈሻ መመስረት

11. አንድ ዛፍ በአንድ መኖርያ ቤት እንዲተካል ማድረግ
እነዚህ እቅዶች ውስጥ ሙሉ ለሙሉ የተተገበረው የጉለሌ መካከለኛ ማዕከል ማቆያም ብቻ ነው። ከተራ ቁጥር 2-6 ያሉት እቅዶች ለአይ ደረጃ በመተግበር ላይ ያሉ ሲሆን፤ ከተራ ቁጥር 7-11 ያሉት ደገፎች ሙሉ ለሙሉ ያልተተገቡ ናቸው። ከዚህም የተነሳ የአርንገዳ ግት የተያዙ ቦታዎች ለሌሎች አገልግሎቶች የተለወጡበት ሁኔታ በስፋት ተያል።

5. የአርንገዳ ቦታዎችን ልማትና ጥበቃ ለማስፈጸም በአዲስ አበባ ያለው ተቋማዊ አደረጃጀትና ብቃት

የአዲስ አበባን የአርንገዳ ቦታዎችን ለማልማትና ለማስጠበቅ ሦስት አስፈጻሚ መ/ቤቶች ተቋቁመዋል። እነዚህም፡-

1ኛ) የአዲስ አበባ የአካባቢ ጥበቃ ባለስልጣን፤ ይህ መ/ቤት በአመዛኙ የከተማዋን አካባቢ ከካ ጉዳዮችን የሚቆጣጠር ሲሆን በከተማዋ ከፍተኛ ቦታዎች የሚገኙ የደን ቦታዎችን የማልማትና የመጠበቅ ሀላፊነት አለበት። ባለሥልጣኑ ዋናው ሠራ ቁጥጥር (ሬጉላቶሪ) በሆንም የአፕሪክን ሥራም እየሰራ ይገኛል።

2ኛ) የውበት፤ መናፈሻና ዘላቂ ማረፊያ ልማትና አስተዳደር ኤጄንሲ፤ ይህ መ/ቤት የከተማዋን የሀዘብ መናፈሻ ቦታዎች፤ የበአል ማክበርያ ስፍራዎች፤ ከሃይማኖት ተቋማት ውጭ ያሉ የዘላቂ ማረፊያ ቦታዎችን፤ የመንገድ ዳር ዛፎችን እና የወንዝ ዳር ዕጽዋቶችን የማልማትና ማስተዳደር ሀላፊነት አለበት።

3ኛ) የከተማ ግብርና ኤክስፔንሽን ዋና የሥራ ሂደት፤ ይህ መ/ቤት በከተማዋ ንግድና ኢንዱስትሪ ቢሮ ስር የሚተዳደር ሲሆን በዋናነት በከተማዋ የሚካሄዱ የሰብል፤ አትክልትና ፍራፍሬ እንዲሁም የአንገላት ልማት ስራን ደጋፊ የሚደርግ ነው።

6. የከተማ አርንገዳ መሠረተ ልማት ከማስፋፋት አንጻር በአዲስ አበባ ያሉ ችግሮች

በአዲስ አበባ ከተማ የሚገኙትን አርንገዳ መሠረተ ልማት ከማስፋፋት አንጻር እየታዩ ያሉትን ችግሮችና ተግዳሮቶች በከተማው ከሚገኙ የተለያዩ የአርንገዳ ቦታዎች አንጻር ከዚህ እንደሚከተለው ቀርቧል።

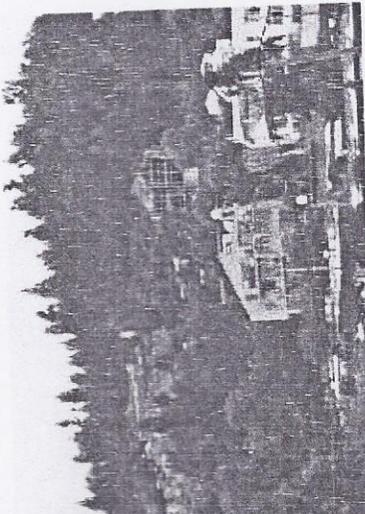
6.1 በከተማዋ ከፍተኛ ቦታዎች ካሉ ደኖች ጋር የተያያዙ ችግሮች

በከተማዋ ከፍተኛ ቦታዎች ካሉ ደኖች ጋር የተያያዙ ችግሮች በዋናነት ከመሬት አጠቃቀም ለውጥ ጋር የተያያዙ ናቸው። በከተማዋ ከፍተኛ ቦታዎች የሚገኙ የደን ቦታዎች ይዘታ ባለመሰለል እና በዚህ መልኩ እንዲጠበቁ ባለመደረጉ የሀገጣጥ መሬት ወረራ በማካሄድ የደን ቦታዎችን ለመኖርያ ቤት መስፈር እና ለ አርሻ ሥራ አገልግሎት በመዋል ላይ ይገኛሉ። ለዚህ ጥሩ ምሳሌ የሚሆነው በአንቆርጫ ተራራ ላይ የሚገኘው ቦታ ነው። በፌሊዶር የሚገኘውም ቦታ በከተማው ማስተር ጥላን መሠረት ለደን ልማት የተያዘ ቢሆንም በአሁኑ ጊዜ ለመኖርያ ቤት መስፈር ውሏል። በመሬት አጠቃቀም

ህ መሠረት በከፍተኛ ደረጃ ተዳፋትማ የሆኑ ቦታዎች ለደን ልማት ግሎት መዋል ሲገባቸው የየካ ተራራ ለሃብታም ሰዎች የመኖርያ ቤት ርዕይ በመዋል ላይ ይገኛል።

1 ጠንክር በ2002 ዓ.ም. ያወጣው ጥናታዊ ጽሁፍ እንደሚያሳየው በኮተቤ ቆርጫ፣ በአንጦጦ እና በሰንሱሲ ክፍተኛ ቦታዎች የሚኖሩ ሰዎች ከጊዜ ጊዜ እየጨመረ የሄደ ሲሆን በተለይ በ1998 በአንቆርጫ 12486፣ በኮተቤ 19፣ በአንጦጦ 8981 እና በሰንሱሲ 2470 ሰዎች ሰፍረው ይገኛሉ።

ለ 8:- የዘመናዊ ቤቶች ግንባታ በየካ ተራራ

2 ከህዝብ መኖሪያ ቦታዎች ጋር የተያያዙ ችግሮች

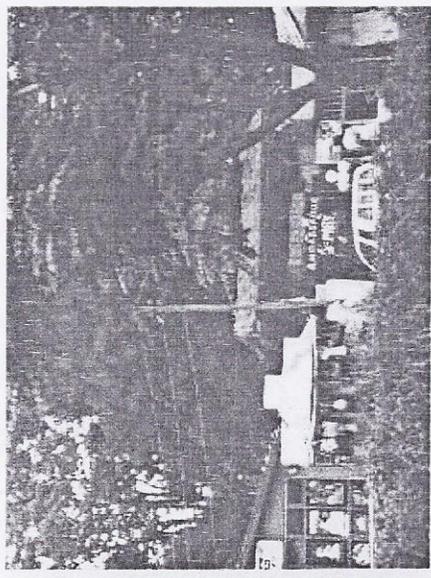
ህዝብ መኖሪያ ቦታዎች ጋር የተያያዙ ችግሮች በሶስት ደረጃ ከፍተኛ ማየት ችሏል። እነዚህም 1ኛ) የህዝብ መኖሪያ ቦታዎች በበቂ መጠን አስመኖር ች)የህዝብ መኖሪያ ቦታዎች ለሌሎች አገልግሎት ማዋል፣ 3ኛ)የህዝብ መኖሪያ ቦታዎች በበቂ ተደራሽነት አስመኖር ናቸው።

ላይ በምዕራፍ 2 እንደተገለጸው የህዝብ መኖሪያ ቦታዎች እና የመንገድ ዳር ፎችን በመመርኮዝ የከተማዋ የገናኛ ወክፍ የአርንጃይ ቦታ ድርሻ 0.29ካ.ሜ ሰው ነው። ይህም በማንኛውም መብራሪያ እጅግ አስተኛ ነው። በመሆኑም ከተማው መስተዳድር ተጨማሪ የመኖሪያ ቦታዎችን እና የመንገድ ዳር ፎችን በተለያዩ አካባቢዎች ማልማት ይጠበቅበታል።

ንግዳንድ በከተማው ውስጥ ያሉ የመኖሪያ ቦታዎች ከተመሠረቱበት ዓላማ ውጭ ለንግድ አገልግሎት በማዋለቸው አብዛኛው የከተማው ህዝብ ሊጠቀምባቸው አልቻሉም። ለዚህ ጥር ማሳያ የሚሆነው የአምባሳይር መኖሪያ ቤት። ይህ መኖሪያ ቤት ለተወሰኑ ዓመታት ለግለሰብ ነጋዴ በኮንትራት መልክ

ተሰጥቶ ለምግብ እና ለመጠጥ ቤት አገልግሎት በመዋል በዚህ መኖሪያ ውስጥ መጠቀም የሚችሉት ከፍተኛ ምግብ መብላትና መጠጥ መጠጣት የሚችሉ ሰዎች ብቻ ናቸው። በመሆኑም መኖሪያው ሊሰጣቸው የሚችሉትን የሥርዓተ ምሕዳር አገልግሎቶች ህዝብ በነጻ ወይም በተመጣጣኝ ክፍያ ማግኘት አልቻለም ነበር። ይሁን እንጂ በአሁኑ ጊዜ እነዚህ የንግድ አገልግሎት በመቅረት ላይ ይገኛል።

ስዕል 9:- የአምባሳይር መኖሪያ (የፊት ለፊቱ አጥር ለተለያዩ የንግድ ሰቶች የዋለ ነው)

በአዲስ አበባ ከተማ ውስጥ ያሉ አብዛኞቹ አርንጃይ ቦታዎች ተመጣጣኝ ስርጭት በከተማው ውስጥ የሌላቸው እና ለአብዛኛው የከተማው ህዝብ በበቂ ርቀት ተደራሽነት ያላቸው ባለመሆናቸው ነዋሪዎች ሲጎበኙአቸው አይታዩም። ለምሳሌ በአንጦጦ ተራራ ላይ የሚገኘው ደን በከተማዋ የሰሜን ዳርቻ ላይ የሚገኝ በመሆኑ መኪና ላላቸው የህብረተሰብ ክፍሎች ካልሆነ በስተቀር ለአብዛኛው ህዝብ በቀላሉ ሊደረስበትና ሊጎበኝ የሚችል አይደለም።

በመኖርያ ሰፈሮች አካባቢ ያሉ አብዛኞች የህዝብ መኖሪያ ቦታዎች የይዘታ ማረጋገጫ ሰነድ የሌላቸው በመሆኑ ነዋሪዎች ሊያሳሙአቸውና ሊጠቀሙባቸው አልቻሉም። በዚህም ሁኔታ የተነሳ በአንግዳይ ቦታዎች እነዚህን የመኖሪያ ቦታዎች ለመኖርያ ቤት እና ለመጋዘን መስሪያ እና ለንግድ ሥራዎች አገልግሎት ሲውሉ ይታያሉ።

በአንስሳት ህይወት ላይ ጉዳት ያደርሳሉ። ለምሳሌ ነሐሴ 4 ቀን 2004 ዓ.ም. ከጠዋቱ 4 ሰዓት አካባቢ በጣሰው ዝናም ምክንያት በተከሰተ የጎርፍ አደጋ የአቃቱ ብረታብረት ፋብሪካ፣ አቃቱ ጨርቃጨርቅ ፋብሪካ ሠራተኞች መኖርያ ቤቶች፣ የአቃቱ ቃሊቲ ክፍለ ከተማ የትግኝ ማፍያ ጣብያ፣ የከተማ ግብርና የሚካሄድባቸው ቦታዎች እና ሌሎች ቦታዎች በከፍተኛ ውሃ በመጥለቅላቸው በጉብረት ላይ ጉዳት ደርሷል።

6.4 ከከተማ ግብርና ቦታ ጋር የተያያዙ ችግሮች

በመሬት አጠቃቀም ለውጥ ምክንያት በአዲስ አበባ የከተማ ግብርና ቦታዎችን ወደ ግንባታ ሥፍራዎች እየተለወጠ በመሄዳቸው እነዚህ አካባቢዎች በተፈጥሮ ሊሰጡ የሚችሉትን የሥራዓተ ምህዳር አገልግሎቶች በመቀነሰ ወይም በማስቀረት የከተማ ህዝብ ኑሮ ላይ ጫና ሊያስከትሉ የሚችሉበት ደረጃ ሊደርሱ አንደሚችሉ ይገመታል። ከዚህ ጋር በተያያዘ ሊከሰቱ ከሚችሉ ችግሮች የጎርፍ አደጋ፣ የምግብ ስብል እና የአትክልትና ፍራፍሬ አቅርቦት መቀነስ እና የሥራ እድል ማጣት ይገኙባታል።

6.5 ከመንገድ ዳር ዛፎች አተካክል ጋር የተያያዙ ችግሮች

በአዲስ አበባ ከተማ ከመንገድ ዳር ዛፎች አተካክል ጋር የተያያዙ በሦስት መደቦች ሊከፈሉ የሚችሉ ችግሮች ይታያሉ። እነዚህም 1ኛ) የዛፍ ዓይነቱ አመራረጥ፣ 2ኛ) የትግኝ መትኪያ ቦታ አመራረጥና ዝግጅት፣ እና 3ኛ) ከትግኝ ተከላ በጎላ የሚያስፈልገውን አንክባቤ ናቸው።

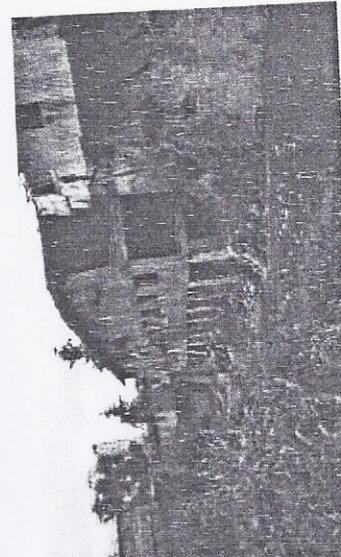
1ኛ) የዛፍ ዓይነቱ አመራረጥ፣ በአዲስ አበባ ከተማ መንገዶች ዳር ተተክለው ከሚገኙ ዛፎች በባዛትበውስን የመጤ ዛፍ ዓይነቶች የተሞሉ ናቸው። አልፎ አልፎም በሰው ላይ ጉዳት ሊያደርሱ የሚችሉ ዛፎችና ቁጥቁጦዎች (ለምሳሌ እሾክ ያላቸው) በመንገድ ዳር ላይ ተተክለው ይታያሉ። ለዚህም ማሳያ የሚሆነው እሾካማ የግራር ዛፍ ከአራሴል ወደ ባሌ መድሃኒዳለም በሚወስደው መንገድ ላይ መተካላቸው ነው (Eyob Tenkir, 2010)። ኢትዮጵያ በዕጽዋት ዓይነቶች ስብጥር የምትታወቅ ሀገር ነች። በቁጥር ወደ 1000 የሚደርሱ ሀገር በቀል የአንጨታማ ዕጽዋት ዓይነቶች እንደሚገኙባትም ይታወቃል። ከነዚህም ውስጥ አነስተኛ ሊባሉ የማይችሉት ለመንገድ ዳር ተከላ ሊውሉ አንደሚችሉ ይገመታሉ። በተጨማሪም አንዳንድ ዛፎች ስራቸውን ቁልቁል ወደታች ከማሳደግ ይልቅ ወደ ጎን ስለሚያሳድጉ የመንገድን መዋቅር በማበላሸት የመንገዱን የአገልግሎት ጊዜ ያሳጥራሉ።

2ኛ) የትግኝ መትኪያ ቦታ አመራረጥና ዝግጅት፣ በአገሪያ መንገድ ላይ የተተከሉ ዛፎች በአብዛኛው በተጠቀጠቀ መሬት ላይ የተተከሉ በመሆናቸው የዛፎቹ ሥራ ላይ ስለሚያገኙ እንዲሁም ለዛፎቹ እድገት በቂ

ወንዝ ዳር ቦታዎች ጋር የተያያዙ ችግሮች

ዳር ቦታዎች በአግባቡ በታቀደ መልኩ በዕጽዋት ከለሙ የከተማን ጓዴ መሠረተ ልማት ከማስፋፋት እና የሥነ ምህዳር አገልግሎቶችን በት እንጸር ከፍተኛ አስተዋጽዖ ይኖራቸዋል። የወንዝ ዳር የዕጽዋቶች ት በተለይ ለዱር እንስሳት መኖርያ እና መተላለፊያ ሊያገለግሉ የሚችሉ ግንባታ ለማድረግ ለሌሎች ስራዎች ህሊና የሚመጣው በደረቅ እና ፍሳሽ ቆሻሻ ላቸው እና ለሰዎች መኖርያነት ብቁ ባልሆኑ የመኖሪያ ቤት ግንባታ ችግሮች ሊከሰቱ ይችላሉ። በመሆኑም የአዲስ አበባ የወንዝ ዳር ቦታዎች በአሁኑ ጊዜ ወንዞች ከሰሜን አቅጣጫ ተነስተው ወደ መሃል የከተማዋ ክፍል ማደርሱ ጥልቀት ባለው ሽለቆ ውስጥ የሚገኙ በመሆናቸው በእነዚህ ወንዞች ለወንዝ ዳር ግብርና አገልግሎት ሊውሉ አይችሉም። ወንዞቹ ወደ ል እና ደቡብ የከተማዋ ክፍል ሲደርሱ ከሽለቆ ወጥተው ወደ ላይኛው ስራት ክፍል ስለሚወጡ ለአትክልትና ፍራፍሬ ልማት ይውላሉ። ሆኖም አንደተጠቀሰው ወንዞቹ ከመኖር ቤቶች፣ ከህክምና ተቋማት እና ምጋታ ድርጅቶች በሚወጡ ደረቅና ፍሳሽ ቆሻሻ የተበከሉ በመሆናቸው፣ ከዚህ ወንዞች በመጠቀም የሚለሙ የአትክልትና ፍራፍሬ ምርቶች ለሰዎች ጠንቅ ሊሆኑ የሚችሉ ጥጥር ነገሮች የያዙ እንደሆኑ የተለያዩጥናቶች ይተዋል።

ላ10:- የወንዝ ዳር ቦታ በመኖርያ ቤቶች የተያዘ (ጎላ ስፈር)

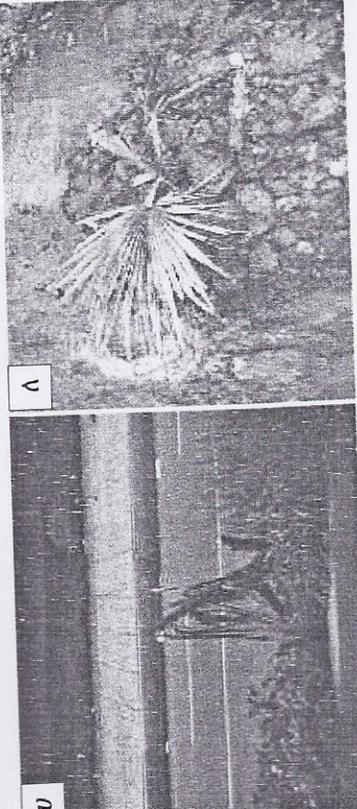

አዲስ አበባ ወንዞች በሙሉ ከሰሜን የከተማዋ ክፍል ተነስተው ወደ ደቡብ ቀጣጫ ስለሚፈሉ በክረምት ወራት ሞልተው በመፍሰስ በተወሰኑ የጎፋስ ልልክ ላፍቶ እና አቃቱ ቃሊቲ ክፍለ ከተማዎች በሚገኙ ቦታዎች በጎብረት እና

ላ ስታ ስለማይተውላቸው ዛፎቹ እንዲያደጉ ወይም እድገታቸው ላይ ሳይደርጉ ለማድረግ የተለያዩ የከተማዎ መንገዶች ዳር ተከሰው ዛፎች ከመንገድ ዳር በቂ ርቀት ጠብቀው ባለመተከላቸው ለተራራክ ለእግረኞች እንቅስቃሴ ችግር ሲፈጥሩ ይስተዋላል።

ሀ) ከችግኝ ተከላ በኋላ የሚያስፈልገውን እንክብካቤ በአዲስ አበባ ከተማ ነገዶች ዳር በተተከሰው ዛፎች ከሚታዩት ችግሮች ውስጥ ከተከሰ በኋላ በቂ ተከታታይ እንክብካቤ አለማድረግ ይገኝበታል። ችግሮች በቂ ውሃ ማግኘት፣ በሰው እና በእንስሳት በመነፃት እድገታቸው በአጭሩ ሲቀጭ ተያል። የመሠሰረተልማት ማስፈፊያ ሥራዎችም (ለምሳሌ የውሃ፣ የስልክ፣ ማሰራት) በአደጉ ዛፎች ላይ ጉዳት ሲያደርሱም ላይረሱት ጉዳት ምንም ዓይነት የማካካሻ ተከላ ስለማያደርጉ በከተማዎ የመንገድ ዳር ዛፎችን ግልማት አንጻር የራሳቸው አስታጭ ተጽዕኖ ያደርጋሉ።

ለል11:- የአያያዝ ጉድለት ያጋጠማቸው የመንገድ ዳር ዛፎች ሀ) የሞተ የዘንባባ ዛፍ ለ) በተጠቀሙ የእግረኛ መሄጃ መሬት ላይ የተተከሰ የዘንባባ ዛፍ

አጠቃላይ ከላይ የተዘረዘሩ ችግሮች ሊከሰቱ የቻሉት በመስኩ በቂ አውቀት ስለመኖሩ ሲሆን ችግሮቹን በዘላቂነት ለመፍታት በቂ ጥናትና ምርምር ማድረግ ያስፈልጋል። ከዚህ አንጻር በጥናትና ምርምር ሥራ ላይ የተሰማሩ ተቋማትና ባለሙያዎች ከፍተኛ አስተዋጽኦ ማድረግ ይጠበቅባቸዋል።

7. በአዲስ አበባ እና በአረሚያ ዙሪያ የአርንጃዬ ቦታዎች ልማትና ጥበቃ የወደፊት አቅጣጫ

በአሁኑ ጊዜ የአዲስ አበባ እና በአረሚያ ክልል የራንጃዬ ዙሪያ ልዩ ጊን የሚገኙ ከተሞች የመሪ ጥላን እየተዘጋጀ ሲሆን በዚህ መሪ ጥላን የአርንጃዬ ቦታዎች

ልማትና ጥበቃ አንዱ የጥላን አካልነው። የአርንጃዬ መሠረተ ልማት ጥበቃና ልማት የተፈጥሮ አካባቢን በማስጠበቅ የከተሞችን ማህበራዊ እናኢኮኖሚያዊ ልማት ለማፋጠን ያስችላል በሚል መርህ ላይ በመመስረት ይህንንም ለማሳካት የአርንጃዬ ቦታዎች ልማትና ጥበቃ በሥርዓተ ምህዳር አገልግሎት ላይ እንዲመሰረት ማድረግና በከተሞቹ ያሉትን ወደፊት የሚለሙትን አርንጃዬ ቦታዎች በማስተሳሰር የአርንጃዬ መሠረተ ልማት በከተሞቹ እንዲመጣታላቸው ተደርጓል።

በዚህም መሠረት የአርንጃዬ ቦታዎች ልማትና ጥበቃ ከዚህ የሚከተሉትን የሥርዓተ ምህዳር አገልግሎቶች እንዲሰጡ ታሳቢ ማድረግ በመታቀድ ላይ ነው።

- የአየርንብረት ለውጥ ማጣጣሚያ እና መከላከያ
- የከተማ ሙቀት ንመቀነስ
- የካርቦን ልቀት ንመቀነስ
- የአየር ብክለት ንመቀነስ
- ዘላቂ ታዋቂ ለሆነ የጎርፍውሃ አያያዝ
- የንጹህ የመጠጥውሃ አቅርቦት
- የምግብ ሰብሰብ አቅርቦት
- የማገዶ እና የግንባታ እንጨት አቅርቦት
- የመዝናኛ አገልግሎት
- የትምህርታ ዋዜታ አገልግሎት
- የከተማ ወብትን መጠበቅ

ከላይ የተዘረዘሩትን የሥርዓተ ምህዳር አገልግሎቶች ታሳቢ በማድረግ፣ የከተሞችን የመሬት አቀማመጥ ሁኔታ፣ የመሬት አጠቃቀም እና ሽፋን መነሻ በማድረግ በክልላዊ ጥላን ደረጃ እና በመዋቅራዊ ጥላን ደረጃ ሊተገበሩ የሚችሉ 6 ታሳቢ የአርንጃዬ ቦታዎች ልማትና ጥበቃ ዕቅዶች ተገደረዋል።

8. የአርንጃዬ መሠረተ ልማትን ለማልማት የባለ ድርሻ አካላት ሚና

የአርንጃዬ መሠረተ ልማት ስራ ከፍተኛ ገንዘብ፣ ዕውቀት እና ጊዜ የሚወስድ በመሆኑ የመንግስትንና የተለያዩ ባለድርሻ አካላትን ተሳትፎ የሚጠይቅ ነው።

9. ዋቢ መጻሕፍት

Benedict, M. A. and McMahon, E. T. (2000). Green Infrastructure. Sprawl Watch Clearing House Monograph Series, 36pp.

Boyer, T. and Polasky, S. (2004). Valuing urban wetlands: A review of non-market valuation studies. *Wetlands*, 24, 744-755.

Ellaway, A., Macintyre, S. and Bonnefoy, X. (2005). Graffiti, greenery, and obesity in adults: secondary analysis of European cross sectional survey. *British Medical Journal* 331(7517), 611-612.

Eyob Tenkir (2010). Assessment of challenges, problems and interventions made to develop urban forest in Addis Ababa. Heinrich Böll Foundation.

Kaplan, R. (2001). The nature view from home: Psychological benefits. *Environment & Behavior* 33, 507-542.

Kong, F., Yin, H., Nakagoshi, N. and Zong, Y. (2010). Urban green space network development for biodiversity conservation: Identification based on graph theory and gravity modeling. *Landscape and Urban Planning* 95 (2010) 16-27

Kuo, F.E. (2003). The role of arboriculture in a healthy social ecology. *J. Arboricult.* 29, 148-155.

Kuo, F.E., and Sullivan, W.C. (2001). Environment and crime in the inner city - does vegetation reduce crime? *Environment and Behavior* 33, 343-367.

Kuttler, W. (2008). The urban climate - basic and applied aspects. In: *Urban Ecology - An International Perspective on the Interaction between Humans and Nature*. Springer, New York, pp. 233-248.

Maas, J., Verheij, R. A., Groenewegen, P., de Vries, S., and Spreeuwenberg, P. (2006). Green space, urbanity, and health: How strong is the relation? *Journal of Epidemiology and Community Health*, 60(7), 587-592.

Mepherston, E. G. and Simpson, J. R. (2003). Potential energy savings in buildings by an urban tree planting programme in California. *Urban Forestry & Urban Greening* 2(2), 73-86.

Mitchell, R., and Popham, F. (2008). Effect of exposure to natural environment on health inequalities: An observational population study. *The Lancet*, 372(9650), 1655-1660.

Ulrich, R. S. (1984). View through a window may influence recovery from surgery. *Science* (224), 420-421.

የመንግስት ድርሻ

- የፖለቲካ ፈቃድኝነት መኖር
 - አመቺ የህግ ማዕቀፍ ማውጣትና ማስፈጸም (ምሳሌ፡ የአርንጓዴ መሠረተ ልማት ፖሊሲ)
 - የአስፈጻሚ ተቋም ጥንካሬን ማረጋገጥ (ምሳሌ፡ በቂ በጀት መመደብ፣ ተገቢ ባለሙያዎችን መመደብ)
 - የተለያዩ ባለድርሻ አካላትን ከአቅድ ማውጣት እስከ አፈጻጸም ድረስ በማስተባበር የአርንጓዴ መሠረተ ልማት ሥራ ላይ እንዲሳተፉ ማድረግ
 - የግንዛቤ ማሳደግ ሥራ በስፋትና በተከታታይነት መስፈት
-) የህብረተሰብ ድርሻ
- በመኖርያ ቤቶች ግቢ ውስጥ የዕጽዋት ተከላ ማካሄድ
 - በመኖርያ ቤቶች አካባቢ አርንጓዴ በታዎችን በጋራ ማልማትና መጠበቅ
- የ) የባለሀብቶች እና መንግስታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች ድርሻ
- በአርንጓዴ በታዎች ልማትና ጥበቃ ስራ የግንዛብ እና የቁሳቁስ አስተዋጽዖ ማድረግ
- የ) የትምህርትና የምርምር ተቋማት ድርሻ
- ስለከተማ አርንጓዴ በታዎች ሥነ ምህዳርና ፕላኒንግ በሥርዓተ ትምህርት ውስጥ አካትቶ ማስተማር
 - ከአርንጓዴ መሠረተ ልማት አንጻር ያሉ የእውቀት ክፍተቶችን በመለየትና ምርምር በማድረግ ስልማት ሥራው እውቀትን፣ መረጃንና ቴክኖሎጂን ማስገኘት
 - ለአርንጓዴ በታዎች ልማት ምን ዓይነት ፖሊሲዎች፣ የትምህርት መርሆግብር፣ እና የእድገት ስትራቴጂዎች እንዲሟያስፈልጉ በማሰወቅ ረገድ ተመራማሪዎች አስተዋጽኦ ያደርጋሉ።